

Täysistunto

Maanantai 17.12.2018 klo 13.00—2.20

9. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi asumisperusteisesta sosiaaliturvasta rajat ylittävissä tilanteissa ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 188/2018 vp

Lakialoite LA 52/2018 vp

Valiokunnan mietintö StVM 24/2018 vp

Toinen käsittely

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 9. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotukset, joiden sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä.

Keskustelu

1.06 Arja Juvonen ps: Arvoisa rouva puhemies! Nyt ehdotetussa uudessa laissa määriteltäisiin työskentelyn vähimmäisedellytykset sovellettaessa asumisperusteista etuuslainsäädäntöä Suomeen tulevaan työntekijään. Ehdotettu Suomeen tulevan työntekijän työskentelyn vähimmäiskesto koskevan vaatimuksen muuttaminen tarkoittaisi sitä, että myös lyhytaikaisesti, alle neljä kuukautta, kestävän työskentelyn ajalta työntekijälle voisi tulla oikeus niihin asumisperusteisiin etuuksiin, jotka ovat EU-asetuksen 883/2004 soveltamisalassa, kuten lapsilisään ja sairausvakuutuksen etuuksiin. Muutoksesta johtuen arvioidaan sairauspäivärahamenon kasvavan vuositasolla 0,8 miljoonaa, sairaanhoitokorvausten 0,6 miljoonaa ja lapsilisämenojen 0,6 miljoonaa euroa.

Esityksen mukaan taasen Suomesta tilapäisesti ulkomaille lähtevä henkilö voisi säilyä asumisperusteisen sosiaaliturvan piirissä kuusi kuukautta nykyisen 12 kuukauden sijaan. Ulkomailla oleskelun tilapäisen aikarajan lyhentäminen heikentää erityisesti muita kuin päätoimisia opintoja suorittavien opiskelijoiden ja muiden tilapäisesti ulkomaille lähtevien henkilöiden oikeutta asumisperusteisiin sosiaaliturvaetuuksiin nykyisestä.

Perussuomalaiset katsovat, että tässä nyt esillä olevassa lakiesityksessä on ongelmakohtia, jotka eivät ole niin selkeitä kuin haluaisimme, ja me näemme, että tämä hallituksen esitys ja sen tuomat ehdotukset heikentävät myös suomalaisten sosiaaliturvaa. Se heikkenee, kun se on aikaisemmin ollut vuosi ja sitten se muuttuu puoleen vuoteen.

Tästä syystä esitänkin vastalauseen 3 mukaisesti, että lakiehdotukset hylätään. Elikkä hylkäysesitys on meidän ryhmältä.

1.08 Sami Savio ps: Arvoisa puhemies! Kannatan edustaja Juvosen tekemää hylkäysehdotusta.

Perussuomalaiset ovat ensinnäkin tyytymättömiä lakiesityksen taloudellisiin vaikutuksiin, jotka on mielestämme arvioitu vahvasti alakanttiin ja perusteltu melko epäselvästi ja

Pöytäkirjan asiakohta PTK 132/2018 vp

ei kovinkaan kattavasti. Myös Suomesta ulkomaille lähetettyjen työntekijöiden, erityisesti tutkijoiden ja kehitystyöntekijöiden, asema heikkenisi merkittävästi esityksen myötä, kuten edustaja Juvonen edellä hyvin totesikin. Lisäksi kritisoiimme erityisesti ulkomaan kansalaisten nykyistä helpommin saamaa sosiaaliturvaa eli myös alle neljän kuukauden työskentelyn osalta, mikäli lakiesitys toteutuu. Tämä saattaisi edistää merkittävästi halpatyömarkkinoiden syntyä maassamme, kun palkkatason mataluutta voisi kompensoida yhteiskunnan, toisin sanoen veronmaksajien, kustantamilla tuilla.

Arvoisa puhemies! Lakiesityksen muodostama kokonaisuus ja myös sen puutteelliset perustelut ovat mielestämme niin vakavia ongelmia, ettemme voi tätä lakiehdotusta hyväksyä, ja siksi kannatan edustaja Juvosen hylkäysehdotusta.

1.09 Kristiina Salonen sd: Arvoisa puhemies! Suomalaiset liikkuvat yhä enemmän niin Euroopan unionissa kuin sen ulkopuolella, ja sen myötä tarve myös sosiaaliturvalainsäädännön kehittämiseksi tulee koko ajan ajankohtaisemmaksi ja ajankohtaisemmaksi. Sosiaaliturvalainsäädäntöä uudistettaessa etuuden saajien oikeusturvan takaaminen sekä järjestelmän selkiyttäminen ymmärrettäväksi ja läpinäkyvämmäksi ovat ensisijaisia tavoitteita.

Esitän hallituksen esityksen hylkäämistä, sillä valiokunnan käsittelyn aikana esityksessä on ilmennyt jonkinlaisia ristiriitaisuuksia. Emme ole valmiita hyväksymään Suomeen työhön tulevien asumisperustaisen sosiaaliturvan muutoksia hallituksen esittämässä muodossa, sillä emme lyhyen ja nopean valiokuntakäsittelyn aikana päässeet ihan tarkalleen selvyyteen siitä, onko hallituksen tarkoitus parantaa vai heikentää Suomeen tulevien asemaa.

Suomalaisten ulkomaille lähtevien asemaa sen sijaan heikennetään. Se on käynyt selväksi sekä esityksen perusteella että asiantuntijakuulemisten perusteella. Emme hyväksy esitettyjä heikennyksiä, jotka sopivat huonosti kansainvälistyvään maailmaan, jossa muun muassa meidän nuoremme hakeutuvat vapaaehtoistyöhön EU:n ulkopuolelle hankkimaan kansainvälistä kokemusta ja elämäkokemusta. Sen me haluamme nuorillemme sallia ja mahdollistaa ilman, että heitä rangaistaan sosiaaliturvan menettämisellä.

Lisäksi asiantuntijakuulemisissa on käynyt ilmi, että kaikki sosiaaliturvan toimeenpanijat eivät pääse näkemään tulorekisterin tietoja heti, vaikka uudistus astuu voimaan jo vuoden 2019 alussa, ja tämä ei ole hyvä ratkaisu. Lisäksi vielä kritisoiimme sitä, että valiokunnassa nopealla aikataululla on tämäkin esitys pitänyt käsitellä ja kaikkiin nyt ilmeneviin kysymyksiin emme ole saaneet siellä vastausta.

Näin ollen ehdotan, että lakiehdotus hylätään ja hyväksytään yksi lausuma, ja tämä lausumaehdotus kuuluu: ”Eduskunta edellyttää, että Suomeen tulevien työntekijöiden sosiaaliturvan muutosten vaikutuksia on seurattava ja ryhdyttävä tarvittaessa toimenpiteisiin.”

1.12 Anneli Kiljunen sd: Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Salonen hyvin kuvasi sitä käsittelytilannetta, joka sosiaali- ja terveysturvaliokunnassa oli tämän asian yhteydessä. Valiokunnan käsittelyn aikana esiintyi erilaisia ristiriitaisuuksia, joiden perusteella me emme saaneet selvyyttä ihmisten oikeusturvasta.

Näillä perusteilla kannatan edustaja Salosen tekemää hylkäysehdotusta sekä lausumaehdotusta.

1.12 Rami Lehto ps: Arvoisa rouva puhemies! Vaikka hallituksen esityksestä toisin väitetäänkin, esityshän pyrkii romuttamaan suomalaisen sosiaaliturvan asumisperusteisuutta.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 132/2018 vp

den periaatteen. Ongelma on siinä, että pääsy sosiaaliturvan piiriin aukeaa varsin vähäisellä ja lyhytaikaisella työskentelyllä. Tämä saattaa pitkässä juoksussa lisätä sellaisten maahanmuuttajien määrää, jotka pyrkivät vain ja ainoastaan hyötymään korkeatasoisista sosiaalietuuksista ja palveluista Suomessa. Tämähän johtaa helposti siihen, että tulee sitten tulonsiirtoja näille pienipalkkaisille maahanmuuttajille veronmaksun sijaan, elikkä sosiaaliturva on niin kuin osa heidän palkkaansa. Tämähän houkuttelee, kun sosiaaliturva on paljon alhaisempi monissa maissa, varsinkin Afrikassa, ja tänne sitten houkutellaan sillä, että vaikka on pieni palkka, on sitten hyvä sosiaaliturva. Tämä on iso houkutustekijä sitten sellaisten pienipalkkaisten henkilöiden, jotka eivät maksa käytännössä paljon veroa mutta kumminkin saavat tulonsiirtoja valtiolta, tulla tänne.

1.13 Krista Kiuru sd: Arvoisa puhemies! Kyllä on myönnettävä, että sosiaali- ja terveysvaliokunnassa oli kovin vähän aikaa käsitellä tätä sinänsä tärkeätä hallituksen esitystä. On myös myönnettävä ja todettava, että kaksi kuulemistä näinkin tärkeässä asiassa on kovin vähän. Olemme olleet aikalaisessa aikataulumotissa soten käsittelyn loputtua, koska tosiasiassa näihin kaikkiin budjettilakeihin, joita oli lähes parikymmentä lausunnolla ja mietinnöllä valiokunnassa, ei jäänyt sitten kovin paljon aikaa käsittelyyn. Tämä on johtanut siihen, että selvää on se, että tässä esityksessä suomalaisten asema silloin, kun ei olla päätoimisessa työssä tai päätoimisessa opiskelussa, tulee heikkenemään, mutta tässä tehdään myöskin rajoituksia siihen, miten Suomesta lähetettyjen työntekijöiden asema maailmalla tulee sitten muuttumaan sosiaaliturvan suhteen.

Lisäksi vielä hankalampaa oli valiokunnassa selvittää sitä puolta, millä tavalla tosiasialisesti tehtävät parannukset ulkomailta Suomeen tulevien työntekijöiden asemassa ovat parannuksia tai heikennyksiä. Heikennyksiä tähän esitykseen sisältyy siinä, että erityisesti erittäin pienipalkkaisten ihmisten, jotka ulkomailta tulevat Suomeen työskentelemään, asema tässä nimenomaan heikentyy. Lisäksi tässä esityksessä poistetaan vaatimus, jossa tuntimääräisesti sidottaisiin kuukauden tai vaikka lyhyemmän ajan, kuten viikon, työskentelytunnit tiettyyn määrään. Kun tämä ehto poistuu ja jää vain kokonaisuromääräinen ansaintaraja sellaiseksi virstanpylvääksi, jonka jälkeen sitten asumisperusteista sosiaaliturvaa tulee saamaan, se johtaa tietenkin joidenkin työntekijöiden osalta siihen, että on työskenneltävä entistä enemmän saadakseen sosiaaliturvaa. Valiokunta sai tämän tiedon varsin myöhään tässä käsittelyssä, ja valitettavasti tällä aikataululla emme pystyneet enempää tästä asiasta kuulemaan ja perehtymään tähän logiikkaan. Mutta ainakin näiltä kahdelta osin myös ulkomailta Suomeen tulevien sosiaaliturva tosiasialisesti heikkenee, vaikka tässä pääesityksen pohjavire on se, että sen pitäisi parantua. Näin ollen jäi epäselväksi se, kenelle tämä on hyödyllinen esitys ja kenelle tämä on sitten päinvastoin esitys, joka ei ole kannatettava. [Puhemies koputtaa]

Puutteita tässä on, mutta valitettavasti kaikesta emme ehtineet ihan tarkkaan päästä kärryille.

1.16 Kristiina Salonen sd: Arvoisa puhemies! Nyt olisi syytä kuulla niitä nuoria, jotka suunnittelevat au pairiksi lähtöä EU-alueen ulkopuolelle tai jotka suunnittelevat lähtevänsä vaikka keräämään muovijätteitä maailman meristä EU-alueen ulkopuolelle ja suunnittelevat olevansa tuolla matkalla esimerkiksi noin vuoden ajan. Nimittäin heidän osaltaan hallitus haluaa nyt heikentää sosiaaliturvaa — siis heikennetään sosiaaliturvaa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 132/2018 vp

Suomesta tilapäisesti ulkomaille lähtevä henkilö voi säilyä jatkossa enää kuusi kuukautta asumisperusteisen sosiaaliturvan piirissä, kun se nykyisellään on 12 kuukautta, ja aika tämmöinen normaali, luontainen aika nuorelle lähteä tällaiseen työhön, au pairiksi tai vapaaehtoistyöhön tai vaikka urheilijana kokeilemaan siipiään, on vuoden verran. Nyt se siis tarkoittaa sitä, että tämän henkilön tulisi osata itse ottaa joko paikallinen tai yksityinen vakuutus turvatakseen itsensä.

Kokonaan toinen kysymys on sitten vielä se, että jos sattuu tulemaan raskaaksi ja sinä aikana vielä saamaan lapsen, niin myöskin tämän lapsen osalta on niin, että lapsi ei ole silloin automaattisesti suomalaisen sosiaaliturvan piirissä, vaikka he heti kahdeksan kuukauden jälkeen muuttaisivatkin Suomeen. Tämä on kyllä erityisesti suomalaisnuorten osalta merkittävä heikennys, jota tässä ollaan nyt tekemässä. Tätäkin jouduimme aika paljon siellä valiokunnassa jumppaamaan ja kyselemään, että tästäkin selvyys saatiin. Tämä alkuun tuntui ikään kuin jäävän jotenkin täysin huomiotta, vaikka minusta kysymys on merkittävästä asiasta.

Lopuksi vielä haluan sanoa, että suomalainen asumisperusteinen sosiaaliturva on aivan omanlaisensa malli. Siksi meidän on kaikkien ratkaisujen osalta turvattava asumisperusteisen sosiaaliturvan säilymistä ja sen kantokykyä muuten vahvasti vakuutusperusteisessa EU:n sosiaaliturvajärjestelmässä. Tässä meidän mallissamme on kyllä sellaisia viisauksia, joita ei pidä päästää pesuveden mukana valumaan pois, kun tehdään yksittäisiä lainsäädännöllisiä ratkaisuja.

1.19 Krista Kiuru sd: Arvoisa puhemies! Unohdin vielä ottaa kantaa siihen, että — niin kuin tässä edustaja Salonen jo aikaisemmin sanoikin — valiokunnan alkukuulemisessa alkoi näyttää siltä, että tässä ei heikennyksiä suomalaisille niinkään tulisi asumisperusteisen sosiaaliturvan osalta silloin, kun opiskellaan tai työskennellään ulkomailla, mutta se vedenjakaja, raja on siinä, että sen työskentelyn tai opiskelun pitäisi olla päätoimista. Tämän vuoksi on paljon nuoria ja miksei varttuneempiakin suomalaisia, jotka olettavat luonnollisesti, että hyvinvointiyhteiskunnassa asumisperusteinen sosiaaliturva kantaa. Siksi yllätys on ollut kovin suuri, että kovin pienellä summalla säästetään valtion budjetissa isosta asiasta, joka on tunne suomalaisille siitä, että meitä kuitenkin suomalainen asumisperusteinen sosiaaliturva kantaa. Tältä osin yllätys on ollut kyllä suuri, että tänne jää väliinputoajia. Erityisen vakava paikka on niillä, jotka saattavat tulla raskaaksi vuoden oltuaan ulkomailla ja jotka päätyvät tilanteeseen, jossa asumisperusteinen sosiaaliturva on rauennut sillä aikaa, kun maailmalla ollaan. Tällaisia henkilöitä saattaa yllättäen sitten löytyä, vaikka tosiasiallisesti yksittäisten ihmisten osalta tämän pitäisi koskea vain hyvin rajattua joukkoa.

Toinen näkökulma on se — ja minusta on ollut suurta viisautta SDP:ltä esittää sellaista pontta — että näitä muutoksia seurataan ja myöskin ulkomailta Suomeen tulevien asemaa työmarkkinoilla laajasti seurataan. Silloin voidaan palata tähän asiaan, kun nähdään, miten nämä hallituksen esitykset tulevaisuudessa tulevat toimimaan.

Siksi ainakin itse uskon, että olisi ollut järkevämpää näillä tiedoin tämä hylätä.

Keskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.